

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Gradski muzej Senj

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti 9. listopada 2024. godine sam kao matičarka I. razine za etnografske muzeje i zbirke s višom kustosicom dokumentaristicom Aleksandrom Vlatković i višom restauratoricom tehničarkom Ljiljanom Vilus Japec posjetila Gradski muzej Senj kako bi pregledala stanje fundusa i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. Sastale smo se s ravnateljicom muzejskom savjetnicom Blaženkom Ljubović i kustosom Vedranom Tomljanovićem zaduženim za Etnografsku zbirku Bunjevaca te s kustosicom Anom Vukelić Biondić koji su nam pružili uvid u dokumentaciju Etnografske zbirke Bunjevaca, proveli nas kroz čuvaonicu etnografskih predmeta, kroz stalni postav muzeja i tvrđavu Nehaj.

Gradski muzej Senj opći je gradski muzej lokalnog tipa, a čiji je osnivač Grad Senj. Osnovan je 1962. godine i smješten u palači jedne od uglednijih i utjecajnijih senjskih plemićkih obitelji, obitelji Vukasović, koja je građena u 14./15. stoljeću u gotičko-renesansnom stilu i koja je prepoznata kao vrhunski objekt profane arhitekture grada Senja. Etnografski dio stalnoga postava smješten je na drugome katu zgrade palače.

U sastavu muzeja je i Tvrđava Nehaj te Zavičajna zbirka Lukovo. Tvrđava Nehaj je simbol grada Senja i smještena je na brdu Trbušnjak. Sazidana je u 16. stoljeću od materijala razrušenih crkava, samostana i kuća izvan gradskih zidina, a služila je kao vojna utvrda uskocima koji su je koristili kao mjesto s kojeg su branili grad te pripremali napade na Turke i Mletke. Sagrađena je 1558. godine pod nadzorom kapetana i generala hrvatske Vojne krajine Ivana Lenkovića. U prizemlju tvrđave sačuvani su temelji ranoromaničke crkve svetoga Jurja iz 11. stoljeća. Na drugome katu tvrđave se danas održavaju kulturne i glazbene priredbe, znanstveni skupovi i druga kulturna događanja, dok je na vrhu vidikovac. U tvrđavi je smještena zbirka Senjski uskoci i zbirka Senjska primorska kapetanija te su postavljene izložbe *Senjske crkve kroz povijest*, *Gradski i plemićki grbovi Senja* i *Tvrđava Nehaj 1558. - 2008.*

Zgrada Gradske vijećnice u Senju je u obnovi od 2001. godine i trenutno nije u funkciji, a na ovoj lokaciji planiran je stalni postav muzeja, galerija te Ured gradonačelnika.

Zavičajna zbirka Lukovo je pod pokroviteljstvom muzeja i za javnost je otvorena u ribarskoj nastambi na poluotoku Malti u Lukovu 2001. godine. Zbirku je sakupio Branko Rogić, ribar i svojevrsni kroničar mjesta. Većinu izložaka čine arheološki i etnografski predmeti, oni svakodnevne uporabe poput posuđa, poljodjelskog i ribarskog alata, odjeće i slično te glazbeni instrumenti, makete brodova, različiti tipovi amfora iz lokalnog akvatorija itd. Uz ribarsku kuću, obnovljena je *skala* - objekt za motrenje tune. Prilikom posjeta nije ostvaren uvid u zbirku i njenu dokumentaciju.

Građa Gradskog muzeja Senj podijeljena je u zbirke, pa tako Muzej čuva Arheološku zbirku, Etnografsku zbirku Bunjevaca, Kulturno-povijesnu zbirku, Numizmatičku zbirku, Prirodoslovnu zbirku Velebit, Umjetničku zbirku, Zbirku arhivalija, Zbirku fotografija, razglednica i dopisnica, Zbirku kamenih spomenika – srednji i novi vijek te Zbirku oružja i vojne opreme. Osim ravnateljice muzejske savjetnice Blaženke Ljubović zbirke muzeja vode kustos Vedran Tomljanović te kustosica Ana Vukelić Biondić. Osim stručnih djelatnika u muzeju su zaposlene tajnica (VSS), tri referenta za posjetitelje te spremačica/dostavljačica.

Etnografska zbirka Bunjevaca (Etnografska zbirka Bunjevci) prema riječima djelatnika je *perjanica* muzejskoga fundusa, no unatoč tomu u muzeju do danas nikada nije bio zaposlen etnolog. Kustos ove zbirke je od 2016. godine Vedran Tomljanović koji je po obrazovanju povjesničar i pedagog, a zadužen je i za Kulturno-povijesnu te Zbirku oružja i vojne opreme. Pošto nemaju zaposlenog kustosa etnologa u muzeju ističu dobru suradnju s etnologima poput kolegice Ivane Šarić Žic iz PPMHP-a te suradnju s drugim etnologima prilikom istraživanja od kojih kao najvažniji navode projekt *Identitet i etnogeneza Bunjevaca* koji je 2000-ih vodila redovita profesorica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu dr. sc. Milana Černelić u suradnji sa brojnim tadašnjim studentima, a danas etnologima uglavnom zaposlenim u struci.

Predmeti Etnografske zbirke Bunjevaca dio su stalnoga postava muzeja, a većina njih je izložena u stalnome postavu. Autori ovoga postava iz 2006. godine su Blaženka Ljubović i Darko Nakić. Prethodni stalni postav muzeja osmislio je Ante Glavičić i Vuk Krajač koji su 1960-ih počeli sakupljati predmete za Muzej. O predmetima fundusa se brinu i vrše zaštitu kustosi.

Inventarne knjige se vode u bazi M++ i prema ispisu iz baze Etnografska zbirka Bunjevaca sadrži 1182 muzejska predmeta (1056 zapisa i 1295 fizičkih predmeta). Posljednja revizija muzejske građe je provedena 2022. godine.

Čuvaonica etnografskih predmeta smještena je u odvojenoj manjoj prostoriji na prvom katu muzejske zgrade. Dio neizloženih predmeta pohranjen je u ormarićima smještenim ispod vitrina u stalnome postavu. Za zaštitu muzejskih predmeta zadužen je kustos, a provodi se u suradnji s vanjskim suradnicima

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Najstariju dokumentaciju čini *Ulazna knjiga predmeta*, drugi svezak, u kojoj su upisani brojevi od 3867 do 4828, dok prvi svezak ove knjige za sada nije pronađen. Ulazna knjiga predmeta vodila se na razini muzeja za cjelokupni fundus, a vodio ju je A. Glavičić.

U popisu sastavljenom na inventarnoj kartici koja je priložena Ulaznoj knjizi predmeta Etnografska zbirka ima skraćenicu EZB. Sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum ulaska predmeta, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; kome je predmet predan na rukovanje / potpis primaoca; napomena (inventirano i inventarni broj, kupljeno, sabrano, poklonjeno i broj spisa, cijena, vraćeno i potpis primaoca)*. Knjizi je priložen papir od 20.7.2006. potpisan od V. Pavić iz Muzejskog dokumentacijskog centra s bilješkom da je zbog prelaska na računalni oblik vođenja dokumentacije revizija provedena 2006. godine. Tom prilikom utvrđeno je da muzej ima dvije inventarne knjige koje su zaključene prelaskom na računalno vođenje.

Od 2006. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu podataka M++. Etnografska građa sistematizirana je u *Etnografsku zbirku Bunjevaca* koja u bazi broji 1056 zapisa (1182 muzejska predmeta prema statistici).

Inventarna oznaka Etnografske zbirke u bazi sastoji se od prefiks EZB koji je znakom – odvojen od broja. U bazu su upisani inventarni brojevi od EZB-1 do EZB-1043, a u slijedu nedostaju brojevi: 839 do 843, 847 do 852, 862 do 867, 976 do 977 stoga je potrebno utvrditi da li su brojevi koji nedostaju u slijedu dodijeljeni predmetima te koji je status tih predmeta (*pronađeni, nepronađeni, otpisani, dvostruko inventarizirani* i sl.), a time i koji je status inventarnoga broja. Preporuka je otvoriti zapise za brojeve za koje se utvrdi da do tada nisu bili upisani u bazu te ih razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa. Ukupno 1055 zapisa Etnografske zbirke ima pridruženu fotografiju, dok procjena nije upisana na nijednom zapisu. Posljednja revizija provedena je 2022. godine te je podatak unesen u bazu M++.

Uz inventarnu knjigu vođene su i inventarne kartice. Na spomenutom papiru koji je priložen uz Ulaznu knjigu predmeta, a potpisan od V. Pavić, navedeno je da je revizija 2006. godine provedena prema karticama od broja 1 do 2800 za sve zbirke. Prilikom posjeta muzeju nije ostvaren uvid u ovaj dio dokumentacije o muzejskim predmetima. Kartice koje su vođene za Etnografsku zbirku Bunjevaca pohranjene su u registratore, ispunjene od broja 1 do 711, a sadrže sljedeće kategorije podataka: *inventarni broj; naziv ustanove; zbirka; materijal i tehnika; predmet (autor, naziv, opis, stanje); signatura; veličina, težina; broj komada; inventirao; vrijeme; nalazište; mjesto izvedbe; mjesto upotrebe; kada i kako je dospio u muzej; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; inventarni omot; foto, dia; literatura; smještaj; bilješka* te je rukom dopisana kategorija *stanje*. Poledina kartica je prazna.

Na karticama su upisana tri broja – jedan s prefiksom koji označava zbirku i po kojem su kartice složene te ide od EZB 1 do EZB 711; zatim broj koji je upisan u kategoriju predviđenu za

inventarni broj, uz ovaj broj su zgrade u koje je upisan (treći) broj na pojedinim karticama. Svi brojevi s kartica upisani su u bazu M++, skupina podataka o inventarizaciji u polje „slobodni tekst“. Za brojeve upisane na karticama treba utvrditi s kojom dokumentacijom o muzejskim predmetima su povezani.

Preporuka je da se na razini fundusa inventarna knjiga provjeri i usporedi sa starom dokumentacijom kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi i predmeti vođeni kroz staru dokumentaciju.

Knjige ulaska i izlaska ne vode se u digitalnom obliku kroz M++, dok je na razini Muzeja vođena je rukopisna Knjiga ulaska, u dva sveska - prvi od 1/98 do 297/2016 te drugi od 1/(?)(11) do 542/18. Oba sveska sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum ulaska, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; kome je predan na rukovanje, potpis primaoca; napomena (inventirano i inventarni broj, kupljeno, sabrano, poklonjeno i broj spisa, cijena, vraćeno i potpis primaoca)*. Knjiga izlaska nije vođena, izlaz se bilježi reversima koji se čuvaju u administraciji Muzeja.

Muzej prikuplja dokumentacijsku građu sistematiziranu kroz fondove sekundarne dokumentacije po godinama (hemeroteka, plakati, pozivnice, sitni tisak), ali ne vode evidenciju ove građe izuzev popisa izložbi koje su popisane u dokumentuu u Word-u.

Čuvaonice i stalni postav

Muzej je smješten u palači obitelji Vukasović građenoj u 14./15. st.

Stalni postav:

Stalni postav Etnografske zbirke postavljen je 2006. godine na drugome katu zgrade muzeja (otvoren strop prema potkrovlju). Većina predmeta iz fundusa etnografske zbirke je izložena.

Dio predmeta izložen je u zatvorenim vitrinama dok su ostali predmeti izloženi u prostoru položeni na pod. Dio tekstilnih predmeta u vitrinama obješen je na neodgovarajući način. Odjevni predmeti izloženi su na lutkama koje su smještene u zatvorenim vitrinama i u prostoru.

Prostor djeluje suh. Prozori su samo djelomično zamračeni, nije postavljena UV zaštita. Pod je obložen parketima. Nisu postavljeni termohigrometri i ne bilježe se mikroklimatske vrijednosti.

Čuvaonica:

Neizloženi predmeti smješteni su u ormarima koji se nalaze ispod vitrina u stalnom postavu etnografske zbirke. Predmeti su naslagani jedan na drugi.

O preventivnoj zaštiti predmeta brine kustos zbirke, a Muzej ima priručnu restauratorsku radionicu.

Preporuke

Stalni postav:

Preporuka je sve izložene predmete odignuti na prikladne podeste. Lutke za izlaganje odjevnih predmeta preporučamo zamijeniti adekvatnim muzejskim lutkama.

Tekstil koji je izložen vješanjem potrebno je objesiti na od konca izrađene omčice ili položiti na tuljce obložene *beskiselinskom* tkaninom. Odjevne predmete potrebno je izložiti obješene na vješalice prilagođene veličini predmeta i obložene poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C.

Preporuka je zasjeniti sve prozore UV zaštitnom folijom te postaviti termohigrometre i redovito bilježiti mikroklimatske vrijednosti.

Čuvaonica:

Najveći problem vezan uz pohranu predmeta nedostatak je adekvatne čuvaonice. Preporuka je osigurati dovoljno velik prostor za čuvaonicu kako bi se predmeti mogli pohraniti u tom prostoru kako bi se rasteretio stalni postav. Čuvaonicu opremiti ladičarima, ormarima i policama i organizirati tako da se omogućí lagan pristup predmetima.

Predmete većih dimenzija koji se ne mogu odložiti na police potrebno je odignuti s poda i položiti na adekvatne podeste te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Predmete koji stoje na otvorenom zaštititi *Tyvek* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi bilo bi dobro izbjegavati, ali ako nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi potrebno je odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskom* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalazi keramika potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl.

Preporuka je potpuno zamračiti sve prozore. Postaviti termohigrometre i redovito bilježiti mikroklimatske vrijednosti. Ako postoji mogućnosti postaviti sustav za regulaciju stabilnih mikroklimatskih uvjeta.

Preporuka za pohranu, preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Preporuka je tekstilne predmete pohraniti u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta. Metalni ladičari ili ormari koriste se samo u prostorijama s stabilnom mikroklimom. U slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je koristiti higroskopske materijale kao što je drvo, ali treba izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselosti. Drvene površine na koje se polaže tekstilni predmet svakako je potrebno obložiti *Melinex* folijom ili *beskiselinskom* ili pamučnom tkaninom prethodno opranom na 95 °C.

Ukoliko se predmeti pohranjuju na police, preporuka je da se pohranjuju položeni u *beskiselinske* kutije. Ukoliko su dobro očuvani trodimenzionalne tekstilne predmete moguće je pohraniti vješanjem na vješalicama. Općenito, vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno

je obložiti poliesterskim vatinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C.

Čišćenje tekstilnih predmeta se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom (pranjem). Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade prilagođene veličini predmeta. Građa se suši položena vodoravno i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Ukoliko je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti građu položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove.

Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak zamagljivanja izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak zamagljivanja koristiti se i preventivno.

Na predmetima izrađenim od organskih materijala zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Preporuka za nabavu:

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, papir, *Tyvek*, *Avos*, Melinex poliesterska folija, pH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije, vješalice (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- muzejske lutke

(Denier d.o.o, Harambašićeva 13, Zagreb, Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- kemijsko čišćenje

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon uvida u dokumentaciju, stanje čuvaonica etnografskih predmeta i stalni postav može se konstatirati kako je u muzejskoj dokumentaciji vidljiv stručni rad, a preporuka je da se na razini fundusa provjeri i uspoređi inventarna knjiga sa svom starom dokumentacijom kako bi se utvrdilo da li su u bazu uneseni svi brojevi i predmeti uvedeni u staroj dokumentaciji vođenoj početka djelovanja ustanove. Potrebno je ujednačiti nazive zbirke u muzejskoj dokumentaciji, Online Registru muzeja, galerija i zbirke u RH i web stranici muzeja. Uz daljnji stručni rad i prethodno navedene preporuke stanje je moguće unaprijediti.

Uz preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje može biti unaprijeđeno i na polju zaštite predmeta u stalnome postavu i čuvaonicama - uz održavanje (čišćenje) stalnoga postava i manja novčana ulaganja u materijale za omatanje i skladištenje samih predmeta te uz preinake u načinu pohranjivanja i izlaganja predmeta (u vidu zaštite od dohvata posjetitelja i svjetla, načina izlaganja te redovitog čišćenja). Veća ulaganja svakako mogu donijeti i veći napredak po pitanju zaštite i izlaganja muzejskih predmeta.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 5. studeni 2024.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Galerija grada Krapine (Muzej grada Krapine)

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japac i ja, matičarka I. razine za etnografske muzeje i zbirke smo 5. srpnja 2024. godine posjetile Galeriju grada Krapine kako bi pregledale stanje Etnografske zbirke i dokumentacije vezane uz nju. Sastale smo se s kustosicom Anom Grđen koja nam je pružila uvid u dokumentaciju Etnografske zbirke, provela nas kroz čuvaonicu i s ravnateljicom Pučkog otvorenog učilišta Krapina Grozdanom Pavlović. Također, razgovarale smo telefonski s bivšom dugogodišnjom kustosicom Vesnom Kunštek koja je ovaj posao obavljala i o Etnografskoj zbirci skrbila do 1. svibnja 2024. godine.

Muzej grada Krapine dio je Pučkog otvorenog učilišta Krapina i trenutno ne djeluje u okviru kulturne muzejsko-galerijske djelatnosti. Pohrana i obrada Etnografske zbirke u okviru je djelatnosti Pučkog otvorenog učilišta Krapina, odnosno Galerije grada Krapine i njene kustosice. Zbirke Muzeja grada Krapine, Etnografska, Kulturno-povijesna i Numizmatička nisu u Upisniku javnih i privatnih muzeja u RH, dok one umjetničke Galerije grada Krapine te Muzeja Ljudevita Gaja, oba u sastavu POU Krapina, jesu.

Muzej grada Krapine je s djelovanjem prestao devedesetih godina prošloga stoljeća, a o njegovom osnutku saznajem tek iz natuknice o Antunu Kozini u Hrvatskom biografskom leksikonu koja navodi kako je učestvovao u osnutku Gradskoga muzeja Krapine gdje je bio prvi kustos, a od 1952. godine pomoćnik ravnatelja te ubrzo i ravnatelj. Umirovljen je 1977. godine kao voditelj krapinskih muzejskih zbirki. Spominje se kako je između ostalih područja djelovanja sakupljao i publicirao i etnografsku građu Krapine i Zagorja. Nakon njega, kao kustosica zapošljava se 1987. godine povjesničarka umjetnosti Vesna Kunštek, kojoj se 2023. godine

pridružuje, a 2024. godine na mjestu kustosa zaduženog za zbirke zamjenjuje magistra konzerviranja i restauriranja Ana Grđen.

Etnografska zbirka je osamdesetih godina 20. stoljeća bila izložena u postavu Staroga grada Krapine uz predmete Kulturno-povijesne zbirke i uz one Muzeja Ljudevita Gaja. Početkom devedesetih godina zajedno s Kulturno-povijesnom zbirkom dio Etnografske zbirke preseljen je u današnju zgradu uprave Grada Krapine, a tijekom Domovinskoga rata ponovo u Stari grad Krapinu. Godine 1993. dio predmeta (manji predmeti) preseljeni su u čuvaonicu Galerije grada Krapine, dok su oni veći ostali u Starom gradu, pri čemu su narednih godina prema riječima naših sugovornica, stradali zbog vandalizama, provala i izbacivanja kroz prozore. Potom je iza 1993. godine proveden otpis dijela propalih predmeta, a za koji ovom prilikom nismo dobili na uvid u popratnu dokumentaciju. Zbog gore navedenih okolnosti Etnografska zbirka danas broji 35 predmeta.

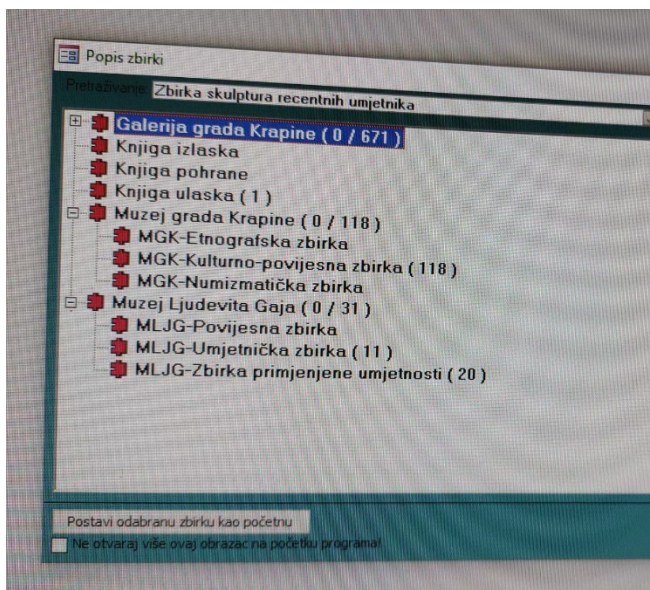
Preporučamo da se popis predmeta Etnografske zbirke unese u bazu podataka M++ te usporedi i nadopuni sa svim predmetima zabilježenim u prvotnoj inventarnoj knjizi. Pritom se otpisani i nepronadjeni predmeti mogu smjestiti u mape otpisanih i nepronadenih predmeta. Da bi se to moglo napraviti potrebno je predmete koji su trenutno označeni i zavedeni oznakama vezanim uz popise cjelokupnog inventara POU Krapina (računovodstveni?) povezati s inicijalnim inventarnim knjigama Muzeja grada Krapine (Etnografska, Kulturno-povijesna i Numizmatička zbirka) te preporučamo sa se na predmete upiše ova inventarna oznaka.

Predmeti su pohranjeni u čuvaonici smještenoj u zgradi Galerije grada Krapine (na katu) zajedno sa ostalim galerijskim zbirkama te preporučamo provođenje zaštite u vidu čišćenja i pakiranja u nove kutije i *beskiselinske* materijale.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Prvi popis muzejskih predmeta sastavljen je na inventurnom arku te sadrži brojeve od 1 do 610. Prema evidenciji iz 2020. godine Etnografska zbirka broji 35 predmeta.

POU Krapina/Galerija imaju program za računalno vođenje muzejske dokumentacije M++, ali predmeti Etnografske zbirke u njega trenutno nisu upisani već su evidentirana kroz računovodstveno-knjigovodstveni program.

Uvidom u različite popise (inventarni arci, noviji popisi, evidencija otpisa) utvrđeno je kako se inventarne oznake na popisima međusobno ne podudaraju, kao što se ne podudaraju s oznakama na predmetima.

S obzirom da su oznake na predmetima u čuvaonici kao sufiks/prefiks imaju slovnu oznaku npr. L ili GG u daljnjem radu potrebno je utvrditi postoji li još popisa muzejskih predmeta (npr. prema zbirkama). Također, preporuka je da se međusobno uspoređi sva postojeća dokumentacija o predmetima, a i s samim predmetima nakon čega je potrebno provesti reviziju i utvrditi stvarno stanje fondusa (pronađeno, nepronađeno, otpisano).

Čuvaonice

Čuvaonica:

Predmeti Etnografske zbirke pohranjeni su u zajedničkoj čuvaonici, smješteni u nekoliko kartonskih kutija na otvorenim policama. Prostor čuvaonice djeluju suho, prozori nisu zasjenjeni i ne mjere se mikroklimatski uvjeti. O preventivnoj zaštiti predmeta brine se kustos zbirke.

Preporuke

Čuvaonica:

Sve predmete je potrebno očistiti suhim postupkom usisavanjem restauratorskim usisavačem. Preporuka je nabaviti *beskiselinske* kutije za pohranu predmeta na otvorenim policama. Dimenzije kutija prilagoditi veličini predmetima. Prilikom odlaganja na police kutije je potrebno odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Ako se u kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Prostor je potrebno reorganizirati u svrhu lakšeg pristupa predmetima., a preporuka je zamračiti sve prozore i postaviti termohigrometar te redovito bilježiti mikroklimatske uvjete.

Preporuka za pohranu, preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Tekstilne predmete preporučljivo je pohranjivati u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta i obložene *Tyvek* tkaninom. Metalni ladičari ili ormari koriste se samo u prostorijama s stabilnom mikroklimom. U slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je koristiti higroskopske materijale kao što je drvo, ali treba izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselosti. Drvene površine na koje se polaže tekstilni predmet svakako je potrebno obložiti *beskiselinskom* ili pamučnom tkaninom prethodno opranom na 95 °C.

Na police predmete treba pohraniti položene u *beskiselinske* kutije. Vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno je obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C.

Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom (pranjem). Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove.

Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima izrađenim od organskih materijala zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Preporuka za nabavu:

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, papir, *Tyvek*, *Avos*, Melinex poliesterska folija, pH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije, vješalice (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- muzejske lutke

(Denier d.o.o, Harambašićeva 13, Zagreb, Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- kemijsko čišćenje

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

U Zagrebu, 17. srpnja 2024.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Muzej Moslavine Kutina

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japac i ja matičarka I. razine za etnografske muzeje i zbirke smo 12. srpnja 2024. godine posjetile Muzej Moslavine Kutina kako bi pregledale stanje fundusa i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. Sastale smo se s kustosicom voditeljicom muzejskih zbirki Slivijom Kantolić koja nam je pružila uvid u dokumentaciju Etnografske zbirke, provela nas kroz čuvaonice etnografskih zbirki i kroz stalni postav. Susreli smo se i s voditeljem preparatorske radionice Dubravkom.

Muzej Moslavine Kutina opći je zavičajni muzej regionalnog tipa, a čiji je osnivač Grad Kutina. Osnovan je 1960. godine kao Muzej i arhiv narodne revolucije Moslavine. Već 1963. godine mijenja naziv u Muzej Moslavine te se uz već postojeći Povijesni osniva i Etnografski i Arheološki odjel, a 1972. godine otvara se i Galerijski odjel. Od osnutka je smješten u središtu Kutine, u ladanjskom dvorcu obitelji Erdödy (kasnije obitelji Steiner) sagrađenom polovinom 18. stoljeća.

I danas muzej ima četiri odjela, Etnografski, Arheološki, Kulturno-povijesni i Galerijski, a brojem predmeta zbirke Etnografskog odjela su najbrojnije. Etnografski predmeti sakupljaju se od samog osnutka muzeja i prvih istraživanja koja su provedena pod vodstvom Nade Gjetvaj. Građa je u velikom broju sakupljena do osnivanja zbirke 1963. godine i potiče iz 19. i s početka 20. stoljeća, a njeno sakupljanje se nastavlja daljnjim djelovanjem kustosa do danas. Etnografska građa raspoređena je u sedam zbirki: Zbirku tradicijskog gospodarstva (1073 predmeta), Zbirku lončarskih proizvoda (130), Zbirku pisanica (574), Zbirku razglednica (276), Zbirku tekstila (422), Zbirku odjeće, obuće i nakita (718) i Zbirku tradicijskih oglavlja (223).

Od osnutka muzeja u njemu su zaposleni stručni djelatnici kustosi, a prvi etnolog je zaposlen 1968. godine (Božica Somek-Machala) te uz kraće prekide, do danas se za vođenje etnografskih zbirki i odjela brine kustos etnolog.

Prvi stalni postav muzeja postavljen je 1963. godine u prostoru potkrovlja južnog krila muzeja. Rezultat je to onodobnih istraživanja moslavačkog, ali i susjednih krajeva (od Hrvatske Posavine, novljanske Posavine, zapadne Slavonije i Bilogore) pod vodstvom Nade Gjetvaj iz Etnografskoga muzeja u Zagrebu.

Trenutni stalni postav izložen je u nekoliko prostorija prizemlja južnog krila zgrade muzeja te predstavlja nekoliko tematskih cjelina (arhitektura i okućnice, uzgoj i prerada žitarica, Lonjsko polje i moslavačko vinogorje, lončarstvo, unutrašnje uređenje, narodne nošnje, oglašnja i nakit, duhovna kultura (Božić, Uskrs, Ivanje, Jurjevo, dječje igračke i glazbala), a njegova je autorica kustosica u mirovini, Slavica Moslavac.

Osim stalnog postava etnografske teme predstavljaju se i povremenim izložbama.

Potrebno je napraviti reviziju predmeta muzejskih zbirki, a najavi je u planu za 2025. godinu revizija etnografskih zbirki. Nismo dobili podatke o prethodnim revizijama. Za pripremu revizije savjetovano je da se svi muzejski predmeti upišu u bazu podataka (M++), da se odredi njihov status (pronađeni, nepronađeni, otpisani, duplo inventirani i sl.) kako bi se dobio uvid u stvarno stanje fundusa.

Prema bazi podataka koja se vodi kroz M++ navodi kako Etnografska zbirka sadrži 3403 muzejska predmeta.

Čuvaonica etnografskih predmeta smještena je u tavanskoj prostoriji na katu muzejske zgrade. Za njihovu zaštitu zadužen je kustos i preparator, a u čišćenju pomaže i spremačica. Čuvaonica nema sustav za kontroliranje mikroklimatskih uvjeta, a ne vodi se evidencija o temperaturi i vlazi. Dio predmeta etnografskih zbirki pohranjen je u zgradi stare škole u mjestu Kutinica, a prilikom posjeta nismo obišle ovu lokaciju.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Inventarna knjiga vođena je za Etnografski odjel, u dva sveska, oba naslovljena *Inventarna knjiga za etnologiju Muzeja Moslavine u Kutini*. U prvom svesku upisani su inventarni brojevi od 1 do 939, a u drugom od 939 do 1140. U ovoj rukopisnoj inventarnoj knjizi zbirka je označena skraćenicom Et. Oba sveska inventarne knjige sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kategorija spomeničke vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena foto dia; inv. omot; smještaj; napomena*. Rukopisna inventarna knjiga za etnologiju zaključena je s brojem 1140 25.1.2005. godine.

Uz inventarnu knjigu vođene su i inventarne kartice, ali nisu sistematizirane tako da prilikom posjeta nije utvrđeno za koji raspon brojeva su vođene. Kartice sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; zbirka, grupa, podzbirka; naziv muzeja; lokalitet; književni naziv; naziv u dijalektu; vrijeme porijekla; lokalitet proizvodnje; da li je original, replika, kopija; kada i kako je dospio u muzej; materijal; tehnika; ornament; stanje; opis; komada; dimenzije; težina; osnovna funkcija; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; sign. smještaja; sign. fototeke; inventarni omot; bilješka*. Na poledini kartice su predviđene sljedeće kategorije podataka: *opis – nastavak; literatura; restauratorski zahvati; inventirao*. Na prednjoj strani kartice upisana je i oznaka muzeja.

Od 2004. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu M++. Od ukupno 11108 zapisa Etnografski odjel broji 3417 na kojima je prema statistici upisano 3403 muzejska predmeta sistematiziranih kroz 7 zbirki: Zbirku tradicijskog gospodarstva (1073), Zbirku lončarskih proizvoda (130), Zbirku pisanica (574), Zbirku razglednica (276), Zbirku tekstila (422), Zbirku tradicijske odjeće, obuće i nakita (718) i Zbirku tradicijskih oglavljia (223). Inventarna oznaka Etnografskog odjela u bazi uz broj sadrži i sufiks Enn (713 zapisa), El (117 zapisa), Eo (125 zapisa), E (2185 zapisa) te R (277).

Od ukupnog broja zapisa u Etnografskom odjelu 16 ih je označeno kao neubrojivi, od kojih su 3 označena i kao logički zapis. Preporuka je provjeriti zapise i prema potrebi uskladiti podatak o ubrojivosti zapisa.

Ukupno 3411 zapisa unutar Etnografskog odjela ima pridruženu fotografiju. Iznos procjene upisan je na 2875 zapisa, na 22 zapisa upisan je iznos „0“, dok na 524 zapisa iznos procjene nije upisan. Potrebno je provjeriti i urediti skupinu podataka „Procjena“ jer je na pojedinačnim zapisima upisano i preko 10 iznosa (istih). Također je potrebno napraviti konverziju iznosa procjene iz kuna u eure.

Potrebno je utvrditi da li je prelaskom na vođenje muzejske dokumentacije u računalnom obliku na razini fundusa uveden i sustav zajedničkog inventarnog broja. Ukoliko je uveden, na razini fundusa je potrebno utvrditi koji je prvi broj u tom sustavu zajedničkog slijeda brojeva za sve zbirke i odjele.

Preporuka je provjeriti i utvrditi da li neki od brojeva u slijedu nedostaju, kako na razini pojedinog odjela (raniji sustav inventarnih oznaka), tako i na razini fundusa (nakon prelaska na sustav zajedničkog slijeda brojeva). Za brojeve koji eventualno nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađen, nepronađen, otpisan, duplo inventiran i sl.), odnosno koji je status broja.

Preporuka je otvoriti zapise i za brojeve za koje se utvrdi da do tada nisu bili upisani u bazu te ih razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa predmeta.

Knjiga ulaska i Knjiga izlaska ne vode se u bazi.

Od fondova sekundarne dokumentacije kroz bazu S++ vode se sljedeći fondovi: *Fototeka* (199), *Knjiga negativa* (1), *Dijateka* (1), *Digitalni i magnetski zapisi* (18), *Planoteka* (1), *Dokumentacijski crteži* (176), *Videoteka* (10), *Filmoteka* (1), *Fonoteka* (1), *Hemeroteka* (1267), *Izložbe* (111), *Posebna događanja* (33), *Pedagoška djelatnost* (86), *Izdavačka djelatnost* (295), *Stručni i znanstveni rad* (7), *Konzervatorsko-restauratorski postupci* (40), *Marketing i odnosi s javnošću* (1), *Katalozi* (1), *Medijateka* (1), *Dokumentacija o osnivanju i povijesti muzeja* (14), *Tekstovi* (1), *Dokumenti* (2), *Evidencija terenskih izvještaja* (74), *Obavijesti* (1).

Čuvaonice i stalni postav

Stalni postav:

Muzej je smješten u ladanjskom dvorcu grofova Erdödy. Stalni postav Etnografske zbirke izložen je u lijevom krilu prizemlja, a prostor je čist i održavan. Većina predmeta je izložena na adekvatan način, dok je manji dio predmeta položen na pod ili postavljen u neposrednoj blizini izvora topline. Također, dio tekstilnih predmeta u vitrinama obješen je na neodgovarajući način. Neki prozori nisu zamračeni, niti je postavljena UV zaštita. Nisu postavljeni termohigrometri i ne bilježe se mikroklimatske vrijednosti.

Čuvaonice:

Predmeti Etnografske zbirke pohranjeni su u zajedničkoj čuvaonici koja se nalazi u potkrovlju zgrade te uza zid u hodniku koji služi za svakodnevnu komunikaciju djelatnika.

Većina predmeta smještena je na otvorene metalne police, a mnogi predmeti položeni su jedan na drugi. Namještaj većih dimenzija položen je na pod. Police na kojima se nalazi keramika nisu protupotresno zaštićene.

Tekstilni predmeti smješten su u ladice drvenih komoda i obješeni u drvenim ormarima iz fundusa zbirke. Veći broj komoda smješten je u hodniku izvan čuvaonice. Predmeti su čisti i uredno posloženi.

Pod čuvaonice obložen je parketima, prozori nisu zasjenjeni. Nisu postavljeni termohigrometri i ne bilježe se mikroklimatske vrijednosti.

O preventivnoj zaštiti predmeta brine kustos, restaurator-tehničar i spremačica. Muzej ima restauratorsku radionicu i zaposlenog restauratora-tehničara za drvo.

Preporuke

Stalni postav:

Preporuka je sve izložene predmete odignuti na prikladne podeste. Tekstilni predmeti koji su izloženi obješeni potrebno je objesiti na od konca izrađene omčice ili objesiti na tuljce obložene *beskiselinskom* tkaninom, dok je one trodimenzionalne preporučljivo izložiti obješene na vješalice prilagođene veličini i obliku predmeta i obložene poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C. Lutke za izlaganja preporučujemo zamijeniti adekvatnim muzejskim lutkama.

Preporuka je zasjeniti sve prozore UV zaštitnom folijom i postaviti termohigrometre te redovito bilježiti mikroklimatske vrijednosti.

Čuvaonica:

Najveći problem trenutne čuvaonice nedostatak je prostora tako da je preporuka osigurati veći prostor kako bi se svi predmeti mogli pohraniti u prostoru čuvaonice i na prikladniji način. Prostor čuvaonice preporučljivo je opremiti ladičarima, ormarima i policama i organizirati ga na način da se omogući lakši pristup predmetima.

Sve predmete je potrebno odignuti s poda te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Predmete koji stoje na otvorenom zaštititi *Tyvek* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi bilo bi dobro izbjegavati, ali ako nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi potrebno je odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskom* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalazi keramika potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl. Preporuka je potpuno zamračiti sve prozore te postaviti termohigrometre i redovito bilježiti mikroklimatske vrijednosti.

Preporuka za pohranu, preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Preporuka je tekstilne predmete pohraniti u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta. Metalni ladičari ili ormari koriste se samo u prostorijama s stabilnom mikroklimom. U slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je koristiti higroskopske materijale kao što je drvo, ali treba izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselosti. Drvene površine na koje se polaže tekstilni predmet svakako je potrebno obložiti *Melinex* folijom ili *beskiselinskom* ili pamučnom tkaninom prethodno opranom na 95 °C.

Preporuka je predmete na police pohraniti položene u *beskiselinske* kutije. Vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno je obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C.

Čišćenje tekstilnih predmeta se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom (pranjem). Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade prilagođene veličini predmeta. Građa se suši položena vodoravno i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Ukoliko je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti građu položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove.

Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak zamagljivanja izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak zamagljivanja koristiti se i preventivno.

Na predmetima izrađenim od organskih materijala zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Preporuka za nabavu:

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, papir, *Tyvek*, *Avos*, Melinex poliesterska folija, pH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije, vješalice (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- muzejske lutke

(Denier d.o.o, Harambašićeva 13, Zagreb, Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- kemijsko čišćenje

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon uvida u dokumentaciju i stanje čuvaonica etnografskih predmeta može se konstatirati kako je u muzejskoj dokumentaciji vidljiv kontinuiran stručni rad te da je muzejska dokumentacija vođena od početka djelovanja ustanove. Uz daljnji stručni rad i prethodno navedene preporuke stanje je moguće unaprijediti.

Uz preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje može biti unaprijeđeno i na polju zaštite predmeta u čuvaonici - uz manja novčana ulaganja u materijale za omatanje i skladištenje samih

predmeta te uz manje preinake u načinu pohranjivanja predmeta. Veća ulaganja svakako mogu donijeti i veći napredak po pitanju zaštite muzejskih predmeta.

Predmeti u postavu uredno su održavani, a potrebno je obratiti pažnju na manje mjere zaštite u vidu zasjenjivanja prozora, odmicanja predmeta od grijaćih tijela te na prisutnost tzv. montažnog materijala u postavu poput suhog lišća i sijena.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 17. srpnja 2024.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Muzej Valpovštine

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japac i ja matičarka I. razine za etnografske muzeje i zbirke smo 6. lipnja 2024. godine posjetile Muzej Valpovštine kako bi pregledale stanje fundusa i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s kustosom voditeljem muzejskih zbirki, ujedno i voditeljem muzeja Stjepanom Vidakovićem koji nam je pružio uvid u dokumentaciju Etnografske zbirke, proveo nas kroz čuvaonice ove zbirke i stalni postav muzeja u zgradi dvorca Prandau-Normann. Nakon izvršenog uvida i obilaska sastale smo se i s ravnateljem Ustanove za kulturne djelatnosti „Ante Evetović Miroljub“ u sustavu koje se nalazi i muzej, Zvonkom Barišićem.

Prilikom vršenja matične djelatnosti u Muzeju Valpovštine pridružile su nam se i kolege iz Muzeja Slavonije Osijek, etnologinje kustosica Katarina Dimšić i voditeljica Etnografskog odjela Tünde Šipoš Živić, viša kustosica voditeljica Odjela umjetničkog obrta Andreja Šimičić, muzejski savjetnik voditelj Povijesnog odjela Ante Grubišić te muzejska savjetnica voditeljica Tehničkog odjela Ksenija Katalinić. Kolege djelatnici Muzeja Slavonije Osijek izrazili su želju da prisustvuju našem posjetu kako bi dobili uvid u način na koji obavljamo matičnu djelatnost na terenu te kako bi imali mogućnost konzultacija.

Muzej Valpovštine opći je gradski muzej regionalnoga tipa, u sastavu je Ustanove za kulturne djelatnosti „Ante Evetović Miroljub“, a osnivač mu je Grad Valpovo. Osnovan je 1956. godine na poticaj članova Društva prijatelja starina „Valpovo“. Smješten je u dvorcu Prandau-Normann u Valpovu koji je okružen povijesnim perivojem, a izgrađen je početkom 18. stoljeća pregradnjom i dogradnjom srednjovjekovne utvrde Walpo. Predviđena je obnova ovoga zdanja, a prethodno je potrebno riješiti imovinsko-pravne odnose vezane uz mogućnost korištenja dijela dvorca u svrhu muzejske djelatnosti.

Prvi stalni postav, onaj iz 1956. godine, od 1962. godine je sadržavao i „etnografsku sobu“. Postav je za javnost bio otvoren do 1990. godine i početka Domovinskog rata, a kada su predmeti fundusa zbog njihove zaštite pohranjeni u sigurnijim prostorijama dvorca.

Nakon stanke muzej ponovo počinje sa radom 2006. godine. Stalna izložba „Ostavština plemićke obitelji Prandau-Normann“ (plemićka obitelji koja je bila vlasnik dvorca-utvrde od 1721. do 1945. godine) otvorena je 2009. godine te je u planu, prema riječima voditelja muzeja da se uklopi u budući stalni postav muzeja. Izložba je postavljena u sedam prostorija na prvom katu istočnog krila dvorca i ne sadrži predmete Etnografske zbirke te ne obrađuje etnografske teme.

U muzeju se održavaju povremene izložbe od kojih su neke i etnografskog karaktera. Uz stalni postav muzej ima i knjižnicu otvorenu za javnost te Arhiv koji je dostupan stručnjacima. Ujedno, na ljetnoj pozornici u dvorištu dvorca se posljednjih četrdesetak godina tijekom lipnja održava manifestacija „Ljeto Valpovačko“

Nakon ponovnog otvorenja muzeja za javnost, od 2006. godine u njemu je kao voditeljica muzeja i zbirke zaposlena viša kustosica, po zanimanju arheologinja, Mirjana Paušak koja tamo radi do svog odlaska u mirovinu 2019. godine kada se ovdje zapošljava i sadašnji voditelj Stjepan Vidaković, po struci povjesničar i filozof.

Današnje zbirke su formirane osnutkom muzeja, a ona Etnografska je nastala prikupljanjem građe po selima Valpovštine od 1961. godine, pri čemu su sakupljači bili volonteri i učenici osnovnih škola ovoga kraja. Zbirka je 1983. godine upisana u Registar pokretnih spomenika Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Osijek pod registarskim brojem 128.

Uz Etnografsku, predmeti fundusa raspoređeni su u dvanaest zbirki: Arheološku, Geološku – mineralošku, Kulturno-povijesnu, Likovnu, Lovačku, Povijesnu, Vatrogasnu, Zbirku Drugog svjetskog rata i NOB-a, Zbirku fotografija, Zbirku građanskog života, Zbirku industrijske baštine te Zbirku nakita i umjetnina. Voditelj svih muzejskih zbirki, Arhiva i knjižnice te ujedno i voditelj muzeja je povjesničar Stjepan Vidaković. Trenutno u Muzeju na stručnom osposobljavanju kao kustosica vježbenica radi i Marta Đurković. Uz ovo dvoje djelatnika u muzeju je zaposlena jedna spremačica.

Posljednja revizija muzejskog fundusa je prema dokumentaciji muzeja izvršena 2018. godine, netom prije odlaska Mirjane Paušak u mirovinu, a prema bazi podataka koja se vodi kroz M++ navodi kako Etnografska zbirka sadrži 1265 muzejskih predmeta. Zapisnik o ovoj reviziji spominje i prethodnu, onu iz 1996. godine u kojoj „nisu precizirani“ etnografski predmeti te ih je „ovom prilikom (1996.) bilo teško u potpunosti identificirati“. U Zapisniku o reviziji iz 2018. godine napominje se da dio predmeta prema starim inventarnim knjigama nedostaje, a s druge strane postoji i „višak“ predmeta što je pripisano novim akvizicijama koje vjerojatno nisu zabilježene u inventarne knjige.

Na uvid smo dobili i u dokumentaciji pohranjena rješenja o registraciji pri Ministarstvu kulture i medija pojedinih muzejskih zbirki i registracija, no ne ono za Etnografsku zbirku.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u tri prostorije na prvome katu istočnog krila dvorca. Za njihovu zaštitu zadužen je kustos. Ovom prilikom se skreće pažnja kako je muzejske predmete potrebno označiti inventarnim oznakama koje su trenutno prisutne samo u vidu vinjeta ili naljepnica na predmetima. Opaženo je kako se naljepnice odljepljuju, a prilikom izlaganja vinjete se skidaju, što može dovesti do daljnjih problema prilikom identifikacije muzejskih predmeta. Potrebno je također obratiti pažnju na način čuvanja i pohrane muzejskih predmeta – izloženost svjetlosti, načinu skladištenja, zaštiti od nametnika i prašine, a o čemu će biti više uputa u daljnjem izvještaju.

U dokumentu priloženom Zapisniku o reviziji iz 2018. godine s datumom od 23. listopada 2018. godine tadašnja kustosica Zbirke navodi kako su etnografski predmeti smješteni u tri prostorije – čuvaonice muzeja, bez kontrole mikroklimatskih uvjeta te sa zaštitom u vidu zaključanih vrata i rešetki, dok je manji dio fundusa pohranjen u čuvaonici lokalnog HKUD-a *Valpovo 1905.* što je ujedno evidentirano kao posudba.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Inventarna knjiga vođena je na razini fundusa, i sadrži dva sveska. Prvi svezak obuhvaća inventarne brojeve od 1 do 778 te 987 do 1022, a drugi od 779 do 986 te 1023 do 1451, odnosno do 3516. Oba sveska inventarne knjige sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kategorija spomeničke vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka/odjeljenje; opis predmeta; autor/signatura/ proizvođač; vrijeme postanka; materijal/tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe/mjesto upotrebe/mjesto nalaza; način nabavke, datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena foto dia; inv. omot; smještaj; napomena.*

Od 2007. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu podataka M++. Slijed inventarnih brojeva vodi se na razini cjelokupnog fundusa, a broj ne sadrži prefikse ili sufikse. Od ukupno 9972 zapisa u bazi, Etnografska zbirka ima otvorena 1152 zapisa (2 zapisa su označena kao logički zapisi), prema statistici broji 1265 muzejskih predmeta. Svi zapisi Etnografske zbirke imaju pridruženu fotografiju, ali nemaju upisane procjene.

Preporuka je na razini fundusa provjeriti slijed brojeva i usporediti sa starom dokumentacijom kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi. Za one brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li se radi o broju dodijeljenom predmetu te koji je status predmeta (pronađen, nepronađen, otpisan, duplo inventiran i sl.), nakon čega je potrebno otvoriti zapis s tim brojem i razvrstati ga u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa. Kratkim uvidom u bazu utvrđeno je da u nizu brojeva nedostaju: 503-505, 737, 742, 788, 900, 907-937, 952-956, 1043-1122, 1124-1130, 1132, 1233, 1238, 1251, 1261, 1267, 1300, 1308-1317, 1320-1411, 1413-

1451, 1485, 1536, 1580, 1623-1624, 1848-1850, 1879, 1902-1903, 1914, 1936-1937, 1939-1942, 1946-1947, 1950-1952, 1960, 1963-1964, 1966, 1975, 1977, 1984-1985, 1991, 1993, 1995, 1999-2014, 2016-2020, 2098, 2113-2114, 2119, 2147, 2153, 2163, 2182, 2193, 2206-2216, 2345, 2397, 2522, 2571, 3065, 3067, 3126, 3128, 3306, 4357, 5151, 5156, 5163, 5241, 5786, 6516, 6761, 7180, 7390, 7525, 7614, 7858.

U bazi se vodi i „Zbirka propuštenih brojeva“ koja broji 393 zapisa koji se odnose na nepronadene predmete. Predložena je provjera zapisa i da li se zaista svi odnose na nepronadene predmete te preimenovanje „Zbirke“ u Popis nepronadenih predmeta.

Muzej je vodio rukopisnu Knjigu ulaska, od broja 1 do broja 2004 koja sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj/redni broj knjige zbirke/redni broj knjige opisa/datum i broj spisa/zbirka/darovatelj/kratki opis predmeta/smještaj/vrijednost dinara/primjedba/napomena*. Knjiga ulaska i Knjiga izlaska ne vode se u digitalnom obliku kroz M++.

Tijekom posjeta Valpovu s kolegama iz Osijeka razgovaralo se o nekoliko tema vezanih uz dokumentaciju, a jedna od njih bila je provođenje revizije i upis podatka o izvršenoj reviziji u bazu podataka te konverzija kuna u eure u skupini podataka o procjeni muzejskih predmeta.

Od fondova sekundarne dokumentacije kroz bazu S++ vode se sljedeći fondovi: *Fototeka* (51), *Planoteka* (24), *Dokumentacijski crteži* (1), *Hemeroteka* (241), *Izložbe* (79), *Posebna događanja* (45), *Pedagoška djelatnost* (1), *Izdavačka djelatnost* (174), *Konzervatorsko-restauratorski postupci* (30), *Marketing i odnosi s javnošću* (1), *Katalozi* (26), *Medijateka* (1), *Tekstovi* (39), *Dokumenti* (1), *Obavijesti* (1).

Čuvaonice i stalni postav

Stalni postav: U stalnom postavu muzeja nema izloženih predmeta Etnografske zbirke.

Čuvaonice: Predmeti Etnografske zbirke pohranjeni su u tri prostorije na prvom katu zapadnog krila dvorca Prandau-Normann. Predmeti većih dimenzija smješteni su na pod čuvaonica, dok su oni manji odloženi na otvorene drvene police, u zatvorene ormare ili na pod. Priličan broj predmeta položen je jedan na drugi.

Većina tekstilnih predmeta smještena je u zatvorenim ormarima, također predmetima iz fundusa zbirke, obješeno na vješalice ili položeno na police, dok je nekoliko predmeta na otvorenom, obješeno na vješalici i na krojačkoj lutki.

Čuvaonice djeluju suho. Pod dvije čuvaonice prekriven je tapisonom dok je u jednoj obložen parketom. Prozori nisu zasjenjeni i ne mjere se mikroklimatski uvjeti.

O preventivnoj zaštiti predmeta brine se kustos zbirke.

Preporuke

Čuvaonice

Sve predmete je potrebno očistiti suhim postupkom, usisavanjem restauratorskim usisavačem, odignuti s poda te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Prostor je potrebno potpuno reorganizirati u svrhu kvalitetnije pohrane i lakšeg pristupa predmetima.

Predmete koji stoje na otvorenom potrebno je zaštititi *Tyvek* tkaninom. Preporuka je izbjegavati polaganje predmeta jedan na drugi, ali ako nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskim* papirom, a teže predmete većih dimenzija potrebno je odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalazi keramika i drugi predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl.

Preporuka za pohranu, preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Tekstilne predmete je potrebno pohranjivati u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta i obložene *Tyvek* tkaninom.

Metalni ladičari ili ormari koriste se samo u prostorijama s stabilnom mikroklimom. U slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je koristiti higroskopske materijale kao što je drvo ali treba izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselosti. Drvene površine na koje se polaže tekstilni predmet svakako obložiti *beskiselinskom* ili pamučnom tkaninom prethodno opranom na 95 °C.

Preporuka je predmete koji se polažu na police pohraniti položene u *beskiselinske* kutije. Vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno je obložiti poliesterskim vatinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C.

Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade za pranje odgovarajuće veličine, a građa se suši položena vodoravno i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima izrađenim od organskih materijala zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Potrebno je potpuno zamračiti sve prozore i u sve čuvaonice postaviti termohigrometre i redovito bilježiti mikroklimatske uvjete.

Preporuka za nabavu:

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, papir, *Tyvek*, *Avos*, Melinex poliesterska folija, pH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije, vješalice (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- muzejske lutke

(Denier d.o.o, Harambašićeva 13, Zagreb, Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- kemijsko čišćenje

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon uvida u dokumentaciju i stanje čuvaonica etnografskih predmeta može se konstatirati kako je u muzejskoj dokumentaciji vidljiv kontinuiran stručni rad, dok je čuvanje predmeta u čuvaonicama na slabijoj razini, dijelom zbog okolnosti nametnutih samim prostorom i mogućnostima njegova održavanja - čuvaonice su smještene u neadaptiranom prostoru zapadnoga krila muzeja te se o njima brine samo kustos uz povremenu pomoć spremačice. Ipak, uz preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje može biti znatno unaprijeđeno i bez daljnjih većih novčanih ulaganja.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove, a uz uvažavanje preporuka donesenih ovim izvještajem stanje može biti znatno unaprijeđeno. Prvenstveno se to odnosi na uređivanje baze podataka kroz formiranje popisa i mapa nepronađenih i nestalih predmeta te kroz invertiranje neinventiranih muzejskih predmeta.

Ovom prilikom se nećemo osvrnati na kvalitetu izlaganja muzejskih predmeta pošto stali postav ne predstavlja predmete iz Etnografske zbirke.

Preporuka je zapošljavanje kustosa etnologa zbog značajne zastupljenosti etnografskih predmeta u fundusu muzeja te zbog izraženog zavičajnog karaktera ovoga muzeja.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 17. srpnja 2024.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Zavičajni muzej Slatina

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja matičarka I. razine za etnografske muzeje i zbirke smo 7. lipnja 2024. godine posjetile Zavičajni muzej Slatina kako bi pregledale stanje fundusa i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. Sastale smo se s kustosom voditeljem muzejskih zbirki Srđanom Đuričićem koji nam je pružio uvid u dokumentaciju Etnografske zbirke, proveo nas kroz čuvaonice ove zbirke i kroz stalni postav te s muzejskom fotografkinjom Nikolinom Tomić. Nakon izvršenog uvida i obilaska sastale smo se i s ravnateljem Vladom Majhenom.

Zavičajni muzej Slatina je opći zavičajni muzej regionalnog tipa, a osnivač mu je Grad Slatina. Osnovan je 1984. godine (1985.) u sklopu Narodnog sveučilišta „Veljko Vlahović“. Od osnutka do 1991. godine djeluje u prostoru kurije Drašković tzv. Dvorca Drašković gdje se čuvala i izlagala građa prikupljena na prostoru nekadašnje općine Podravska Slatina (današnje općine Slatina, Voćin, Nova Bukovica, Mikleuš, Čadavica i Sopje). Tijekom ratnih događanja u slatinskom kraju zgrada kurije je oštećena te je fundus i djelovanje muzeja preseljeno u suteran slatinskog Doma kulture. Od 1993. muzej djeluje u sastavu Centra za kulturu Slatina čiji dio ostaje do 2006. godine kada postaje samostalna institucija. Povremene izložbe u tom se razdoblju organiziraju u Salonu namještaja *Slatinka*, Gradskoj čitaonici i predvorju kino-dvorane Narodnog sveučilišta.

Godine 1998. počinje preuređivanje zgrade stare slatinske škole („Stari kotar“) gdje se po završetku radova 2009. godine započeto je preseljenje Zavičajnog muzeja Slatina u prostor „Stare škole“/„Starog kotara“ koje je završeno 2019. godine. Od 2023. godine je cijela zgrada stare škole

u cijelosti u vlasništvu muzeja, a za one dodatne prostore koji su time pripali muzeju (1. kat zgrade) izdana je građevinska dozvola i čeka se početak adaptacije.

Od osnutka Muzeja u njemu je kao stručna djelatnica zaposlena kustosica etnologinja Dragica Šuvak (1984. – 2019.), a danas uz ravnatelja Vladu Majhena zaposlen je kustos arheolog Srđan Đuričić, fotografkinja Nikolina Tomić, preparator Goran Boršić i spremačica Vanesa Medved. U razgovoru sa kustosom saznali smo da se nadaju kako će zbog karaktera zavičajnog muzeja biti zaposlen i kustos etnolog.

Prema riječima kustosa Đuričića za nastanak inicijalne ideje o formiranju zbirke, a koja se javlja još 1970-ih godina, zaslužna je slatinska profesorica Slavica Grijak, no od njenih je akvizicija danas u muzejskom fundusu sačuvano tek dvadesetak predmeta.

Današnje zbirke formirane su osnutkom muzeja, a ona Etnografska obimom je najbrojnija te vrstom predmeta najraznovrsnija muzejska zbirka. Nastala je prikupljanjem na terenu, otkupom te donacijama građana predmeta ruralnog stanovništva slatinskoga kraja. Sadrži odjevne i druge tekstilne predmete, pomagala za izradu tekstila, dijelove pokućstva i opreme seoske kuće, poljoprivredne alatke, predmete za pripremu i skladištenje hrane, predmete tradicijskih obrta i one vezane uz običaje i vjerovanja. Godine 2015. Dragica Šuvak objavila je „Katalog Etnografske zbirke Zavičajnog muzeja Slatina“.

Uz Etnografsku, predmeti fundusa muzeja raspoređeni su još u dvanaest zbirki: Arheološku, Galerijsku, Kulturno-povijesnu, Numizmatičku, Povijesnu, Prirodopisnu, Tehničku, Zbirku arhivalija, Zbirku fotografija, Zbirku Kelemen, Zbirku starih razglednica i Školsku zbirku. Trenutno je voditelj svih muzejskih zbirki, Arhiva i knjižnice, a ujedno i voditelj muzeja, arheolog Srđan Đuričić.

Prvi stalni postav muzeja otvoren je 1986. godine pod nazivom „Radnički pokret i Narodno oslobodilačka borba na području Podravske Slatine“. Njime je kroz povijesnu građu predstavljen razvoj Slatine i njene okolice od 19. stoljeća, a veći je dio postava bio posvećen vremenu Drugoga svjetskog rata. Za potrebe ovoga postava uređene su dvije prostorije Dvorca.

Drugi stalni postav Zavičajnog muzeja Slatina otvoren je iste godine u rodnoj kući Nikole Miljanovića Karaule u Lisičinama i imao je četiri tematske cjeline. Prva je predstavljala predratno stanje u Lisičinama te događanja za vrijeme Drugog svjetskog rata, druga i treća je pratila život braće Miljanović, dok je četvrta predstavljala rekonstrukciju tradicijske kuhinje s izloženim etnografskim materijalom iz Lisičina.

Stalni „Etnografski postav Zavičajnog muzeja Slatina“ otvoren 1989. godine temelji se na predmetima fundusa muzeja prikupljenim od njegova osnutka. Autorica, kustosica Dragica Šuvak koncipirala ga je kroz teme vanjskog izgleda kuće i okućnice, prehrane i pripreme hrane, transporta

i tekstila, a bio je postavljen u dvije prostorije u kojima su bila izložena 173 predmeta iz 30 sela slatinske okolice.

U razdoblju od osamostaljenja institucije pripremao se novi stalni postav koji je otvoren 2015. godine. Autorica muzeološkog koncepta ovog stalnog postava je Dragica Šuvak, a recenzenti su bili Žarka Vujić i Zoran Grijak. U okviru postava Etnografska zbirka zastupljena je kroz tri teme – *Gospodarstvo i gospodarski rad dječaka: tradicija slatinskih obrtnika*, *Ručni rad djevojčica: njegovanje tradicije i estetskih vrijednosti* te *Kućanstvo i higijena: tradicijsko stanovanje*. Struktura tematskih cjelina postava zasnovana je na školskim predmetima iz školske svjedodžbe Hilde Mundweil iz 1915. godine koja je bila izdana upravo u zgradi „Stare škole“ u kojoj je danas smješten Muzej. Pa tako osim tri prethodno spomenuta školska predmeta ostale cjeline postava temelje se na ostalim predmetima navedenim u svjedodžbi: zemljopisu, povijesti, nauku vjere, pjevanju i risanju, prirodopisu, računarstvu i geometriji, krasopisu, narodnom jeziku i gimnastici.

Osim ovoga, kao dio stalnog postava tu je i Spomen soba Milka Kelemena (2014.), Spomen soba Domovinskog rata (2015.) te Soba sporta (2021.).

Trenutno se u muzeju održavaju i povremene izložbe od kojih su neke etnografskoga karaktera. Uz stalni postav muzej ima i knjižnicu te arhiv koji je dostupan stručnjacima.

Posljednja revizija muzejskog fundusa prema dokumentaciji muzeja provedena je tijekom 6 mjeseci 2019. i 2020. godine, netom prije i po odlasku Dragice Šuvak u mirovinu. Prema bazi podataka koja se vodi kroz M++ navodi kako Etnografska zbirka sadrži 3163 muzejska predmeta. U najavi je nova revizija muzejskog fundusa.

Čuvaonica etnografskih predmeta smještena je u prostoriji na drugome katu muzejske zgrade. Za njihovu zaštitu zadužen je kustos i preparator, a u čišćenju pomaže i spremačica. Čuvaonica ima i sustav za kontroliranje mikroklimatskih uvjeta, a predmeti su čisti te je vidljiva briga djelatnika o načinu pohrane i čuvanja.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Inventarna knjiga vođena je na razini fundusa, a sadrži dva sveska. Prvi svezak *I Knjiga inventara* obuhvaća inventarne brojeve od 1 do 506, a drugi *II Knjiga inventara* brojeve od 507 do 964. Drugi svezak, kako je navedeno na kraju evidencije zaključen je zbog prelaska na računalni oblik vođenja dokumentacije 18. kolovoza 2006. godine s brojem 964. Oba sveska inventarne knjige sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kategorija spomeničke vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto*

upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena foto dia; inv. omot; smještaj; napomena.

Od 2006. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu podataka M++. Slijed inventarnih brojeva vodi se na razini fundusa (sve zbirke), a broj ne sadrži prefikse ili sufikse. Od ukupno 11563 zapisa u bazi, Etnografska zbirka ima otvorena 3163 zapisa (3163 muzejska predmeta). Od ukupnog broja zapisa u Etnografskoj zbirci 17 ih je označeno kao logički zapis. Stoga je na logičkim zapisima i *podzapisima* koji su za njih vezani potrebno provjeriti i uskladiti podatak o ubrojivosti zapisa.

Od ukupnog broja zapisa u Etnografskoj zbirci 61 zapis ima upisanu procjenu, 1508 nema upisan ovaj podatak, dok je na 1492 zapisa upisana „0“ kao iznos procjene. U Etnografskoj zbirci ukupno 3031 zapis ima pridruženu fotografiju.

Preporuka je da se na razini cijelog fundusa provjeri slijed brojeva i usporedi sa starom dokumentacijom kako bi se utvrdilo jesu li u bazu uneseni svi brojevi. Za one brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je taj broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađen, nepronađen, otpisan, duplo inventiran i sl.). Potom je potrebno otvoriti zapis s tim brojem te ga razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape, a zavisno od utvrđenog statusa. Kratkim uvidom u bazu utvrđeno je da u nizu brojeva nedostaju: 4, 21, 49, 65, 94, 105, 129, 156, 342, 941, 1289-1298, 4389, 4656, 6350, 8403.

U razgovoru kolegama spomenuta je mogućnost vođenja evidencije o stupnju dovršenosti zapisa, a jedna od tema bila je i revizija (priprema dokumentacije, provođenje, evidencija).

Na razini Muzeja vođena je rukopisna Knjiga ulaska, a sadži dva sveska. Prvi svezak *Knjiga ulaza – izlaza* vođena je od broja 1 do 2450, a drugi svezak *Knjiga ulaza II* od 2451 do 3010. Oba sveska sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum ulaska, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; kome je predmet predan na rukovanje, potpis primaoca; napomena / inventirano i inventarni broj, kupljeno i br. spisa cijena, vraćeno i potpis primaoca*. Knjige ulaska i izlaska ne vode se u digitalnom obliku kroz bazu M++.

U muzeju su vođene inventarne kartice od 1 do 335, a koje sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; zbirka, grupa; naziv muzeja; predmet (autor, naziv, opis stanje); mjesto izvedbe; mjesto upotrebe; vrijeme izvedbe; materijal i tehnika; osnovna funkcija; veličina, težina; broj komada; kada i kako je dospio u muzej; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; sign. smještaja; sign. fototeke; inventarni omot*. Na poleđini kartice su sljedeće kategorije podataka: *opis – nastavak; literatura; restauratorski zahvati; inventirao*.

Od fondova sekundarne dokumentacije kroz bazu S++ vode se sljedeći fondovi: *Videoteka* (34), *Filmoteka* (1), *Fonoteka* (1), *Hemeroteka* (545), *Izložbe* (342), *Posebna događanja* (1), *Izdavačka djelatnost* (1), *Stručni i znanstveni rad* (1), *Konzervatorsko-restauratorski postupci* (1), *Medijateka* (1), *Evidencija terenskih izvještaja* (1).

Čuvaonice i stalni postav

Stalni postav:

Stalni postav postavljen je 2015. u potkrovlju zgrade muzeja. U stalnom postavu predmeti Etnografske zbirke izloženi su uz predmete ostalih zbirki. Prostor je čist i održavan s reguliranom mikroklimom. Predmeti su izloženi na adekvatan način, osim par iznimki, a na što je kustos zbirke prilikom nadzora upozoren. Pod izložbene dvorane obložen je parketima. Na krovne prozore nije postavljena UV zaštita.

Čuvaonice:

Predmeti Etnografske zbirke pohranjeni su u zajedničkoj čuvaonici koja se nalazi u potkrovlju zgrade i u funkciji je od 2017. godine.

Većina predmeta smještena je na otvorene metalne police ili na police u metalnim ormarima. Namještaj većih dimenzija položen je na pod. Police na kojima se nalazi keramika protupotresno su zaštićene. Tekstil je smješten u metalne ladičare, osim predmeta koji vise na vješalicama, a koji su na neadekvatan način obješeni u drveni ormar iz fundusa zbirke. Predmeti su čisti i uredi te pohranjeni uglavnom na adekvatan način.

Prostor čuvaonice dobro je održavan, čist je i uredan. Pod je obložen keramičkim pločicama. Prozori su potpuno zasjenjeni. Postavljen je sustav ventilacije s mogućnošću regulacije temperature i vlage. Ne bilježe se mikroklimatske vrijednosti.

O preventivnoj zaštiti predmeta brine kustos, restaurator-tehničar i spremačica.

Preporuke

Stalni postav:

Preporuka je zasjeniti krovne prozore UV zaštitnom folijom ili ih potpuno prekriti. Preporučamo trenutno postavljene lutke za izlaganje zamijeniti adekvatnim muzejskim lutkama. Potrebno je također obratiti pažnju na sirove organske materijale korištene u postavu (lišće, sijeno, kukuruz i sl.) da se kontinuirano kontroliraju i tretiraju sredstvima protiv nametnika, odnosno pravovremeno zamjenjuju.

Čuvaonice

Preporučamo nabaviti metalni ormar za pohranu tekstilnih predmeta koji su na vješalicama, a predmete koji su položeni na pod odignuti s poda.

Preporuka za pohranu, preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Preporučamo tekstilne predmete pohranjene u metalnim ladičarima obložitu *Tyvek* ili Avos tkaninom, kao i same ladice.

Vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno je obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C te ih pohraniti u metalne ormare.

Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom (pranjem). Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena te se nakon sušenja relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima izrađenim od organskih materijala zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Preporuka je redovito bilježiti mikroklimatske uvjete.

Preporuka za nabavu:

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, papir, *Tyvek*, *Avos*, Melinex poliesterska folija, pH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije, vješalice (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- muzejske lutke

(Denier d.o.o, Harambašićeva 13, Zagreb, Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- kemijsko čišćenje

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon uvida u dokumentaciju i stanje čuvaonica etnografskih predmeta može se konstatirati kako je u muzejskoj dokumentaciji vidljiv kontinuiran stručni rad, a muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove. Kontinuirani rad je također vidljiv i u stanju predmeta u čuvaonicama. Uz preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje može biti unaprijeđeno i uz manja novčana ulaganja u materijale za omatanje i skladištenje samih predmete te uz manje preinake u načinu pohranjivanja tekstilnih predmeta.

Predmeti u postavu su također uredno održavani, a potrebno je obratiti pažnju na manje mjere zaštite u vidu zasjenjivanja veće krovne staklene površine te na prisutnost tzv. „montažnog materijala“ u postavu poput suhog lišća i sijena.

Preporuka je zapošljavanje kustosa etnologa zbog zastupljenosti etnografskih predmeta u fundusu muzeja te zbog njegovog izraženog zavičajnog karaktera, čega su djelatnici svjesni, no to ovisi o osnivaču i njegovim mogućnostima. Potrebno je obratiti pažnju na nazive zbirke te ih uskladiti prema muzejskoj dokumentaciji i bazi podataka i u Online Registru muzeja, galerija i zbirke u RH (OREG).

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 17. srpnja 2024.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

